

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(повна назва закладу вищої освіти)

Факультет/інститут _____ геолого-географічний

Кафедра географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

Занороженко О. В.

20__ р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Історія педагогіки

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський)

Спеціальність _____ 014.07 Середня освіта (Географія)
(код і назва спеціальності (тей))

2020 р.

Розробники:

Аненкова І.П., д.пед.наук, професор кафедри педагогіки

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри географії України,
грунтознавства і земельного кадастру

Протокол № 01 від "31" серпня 20_20 року

Завідувач кафедри

(підпис)

Буяновський А.О.
(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною
комісією (НМК) геолого-географічного факультету:

Протокол № 1 від "23" 09 20_20 року

Голова НМК

(підпис)

Сич В.А.
(прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни «Історія педагогіки» складена відповідно до освітньо- професійної програми підготовки бакалаврів зі спеціальності «014.07 Середня освіта (Географія)».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є процес виникнення, становлення і розвитку педагогічних систем та концепцій, досвід освітньої й виховної практики.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу. «Історія педагогіки» є складовою частиною блоку вибіркових дисциплін психолого-педагогічного циклу та базується на знаннях з курсу «Педагогіка». Оволодіння теоретичними основами, вміннями і навичками з історії педагогіки сприятиме кращому розумінню сутності педагогічної діяльності, ролі вчителя у суспільстві, формуванню світогляду майбутніх спеціалістів, здатності до аналізу, порівняння певних педагогічних явищ в їх історичній ретроспективі.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Історія зарубіжної освіти й педагогіки.
2. Історія вітчизняної педагогіки.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія педагогіки» є вивчення історичного досвіду розвитку освіти, школи і педагогічної думки у всіх народів світу, в різні суспільно- економічні епохи, формування вміння характеризувати основні напрями педагогічної думки на різних етапах розвитку суспільства.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія педагогіки» є:

- вивчення основних закономірностей та етапів розвитку педагогічної культури від найдавніших часів до сучасності;
- формування цілісного уявлення про розвиток педагогічної думки, виховання й школи в провідних зарубіжних країнах;
- ознайомлення з пріоритетами вітчизняної педагогічної думки, її впливом на розвиток школи й освіти в інших країнах світу;
- розширення педагогічного кругозору;
- опанування передовим педагогічним досвідом минулого з метою творчого використання у майбутній практичній діяльності;
- навчання критичному сприйняттю та аналізу різних педагогічних теорій, процесів та явищ;
- формування ідеалу викладача на основі яскравих прикладів життя відомих педагогів (Я. А. Коменський, Й. Г. Песталоцці, К. Ф. Ушинський, А. С. Макаренко, В. О. Сухомлинський та інші).

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

ЗК1 - Знати й розуміти предметну область та розуміння професійної діяльності

ЗК5 - Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ФК6 - Здатність здійснювати професійну діяльність вчителя географії, класного керівника, педагога-організатора позакласної та позашкільної виховної роботи на основі аналізу та осмислення педагогічної діяльності, застосування творчого підходу, інноваційних методів та освітніх технологій для відповідного забезпечення належної якості навчально-виховного процесу в закладах освіти

Кінцеві **програмні результати навчання**, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна.

ПРН5 - знає психолого-педагогічні аспекти навчання і виховання учнів: вікові та індивідуальні психологічні особливості особистості учня, основні психічні процеси, зміст педагогічних теорій, основні категорії педагогіки, методи педагогічних досліджень,

закономірності, принципи та методи навчання та виховання, особливості фізичного розвитку учня, функціональні обов'язки вчителя та класного керівника тощо

ПРН13 - виконує функціональні обов'язки вчителя географії та класного керівника, педагогічно мислить, застосовує творчий підхід до педагогічної діяльності, моделює та розв'язує педагогічні ситуації, планує навчально-виховну роботу з дітьми, педагогами та батьками, застосовує індивідуальний підхід

ПРН19 - вміє досліджувати сучасні педагогічні технології навчання, застосовувати традиційні форми, методи, прийоми навчання, які сприяють свідомому оволодінню системою географічних знань, умінь і навичок, організовувати, планувати, конструювати й здійснювати свою власну професійну діяльність відповідно до дидактичних принципів навчання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні знати:

- специфіку предмета, завдання та методи історії педагогіки в системі гуманітарних наук;
- основні шляхи та закономірності розвитку виховання, школи і педагогічної думки у різні історичні періоди;
- сучасні форми виховання і педагогічні течії через їх історичний родовід;
- погляди та спадщину найвидатніших педагогів минулого;
- витоки історії педагогіки й процес її розвитку, що впливають на формування світоглядума майбутніх спеціалістів;

уміти:

- застосовувати кращі здобутки педагогічної мудрості українського й інших народів світу усвоїй майбутній професійній діяльності;
- самостійно мислити (бачити і розуміти закономірності розвитку педагогічних категорій);
- критично ставитись до педагогічної спадщини минулого, що буде утримувати майбутнього педагога від консерватизму і рутини, а також від псевдоноваторства в роботі;
- послуговуватися методами ретроспективного аналізу історико-педагогічних явищ і фактів;
- давати принципову оцінку різним педагогічним концепціям і теоріям;
- зіставляти історико-педагогічну навчальну інформацію та сучасну практику навчання й виховання української молоді;
- виконувати творчі роботи, реферування літератури, історико-педагогічні дослідницькі проекти.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, що становить 3 кредити ЄКТС.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Історія зарубіжної освіти й педагогіки

Тема 1. Виникнення освіти й виховання в світовій суспільній цивілізації

Предмет, завдання, основні поняття, принципи історії педагогіки, їх характеристика. Методологічні підходи до проблеми виникнення виховання. Становлення виховання як цілеспрямованого процесу у первісному суспільстві. Зародження організованих форм виховання в умовах формування і розвитку стародавніх цивілізацій Сходу.

Система виховання й освіти в державах Стародавньої Греції: спартанська й афінська система виховання. Виховання, освіта в Стародавньому Римі. Педагогічні ідеї філософів Стародавньої Греції та Стародавнього Риму. Зародження християнської традиції у вихованні. Освіта і педагогічна думка у Візантії. Вищі навчальні заклади Візантії. Аудиторіум (Магнавра) – вищий навчальний заклад Константинополя.

Тема 2. Освіта й педагогічна думка часів Середньовіччя та епохи Відродження

Загальна характеристика доби Середньовіччя. Типи церковно-монастирських шкіл. Оволодіння основами грамотності, індивідуально-групова форма навчання. «Сім вільних мистецтв». Особливості лицарського виховання, «сім лицарських добродійностей». Виникнення освіти для дівчат. Поява перших університетів у Західній Європі. Організація та

зміст навчання студентів у середньовічних університетах.

Культура епохи європейського Відродження. «Будинок радості» Вітторіно да Фельєре. Поєднання навчання з продуктивною працею Томаса Мора і Томазо Кампанелли. Гуманістичні ідеї освіти й виховання (Ф. Рабле, Е. Роттердамський, М. Монтень).

Тема 3. Основні педагогічні ідеї реформаторського руху епохи буржуазних революцій та Просвітництва.

Соціально-економічні і політичні особливості розвитку освіти в країнах Західної Європи у XVII-XVIII ст. Педагогічна думка у країнах Західної Європи у XVII ст., педагогічні ідеї В. Ратке. Виникнення педагогіки як самостійної науки. Класно-урочна система та принципи навчання Я. А. Коменського. Підручники Я. А. Коменського. Схоластичність шкільної освіти у XVII-XVIII ст. Рух за відновлення шкільної освіти і методів навчання. Шкільна освіта в Англії в XVII-XVIII ст.: емпірико-сенсуалістична концепція виховання й освіти Джона Локка (мета, завдання, зміст і методи виховання й освіти джентльмена; виховання дітей трудящих). Педагогічна думка Франції у XVIII ст.: педагогічна концепція Жан-Жака Руссо. Проекти реформи народної освіти в епоху Великої Французької революції (1789-1794 рр.). Педагогічні погляди французьких філософів К. Гельвеція і Дідро.

Тема 4. Проблеми виховання в європейських соціальних вченнях XIX ст.

Зарубіжна школа і педагогіка в кінці XIX – на поч. XX ст. Питання виховання в європейських соціальних вченнях XIX ст. Вплив демократичних ідей Й. Г. Песталоцці на розвиток педагогічної теорії і шкільної практики. Ідея гармонійного виховання Песталоцці. Його теорія елементарної освіти та методика початкового навчання. Неогуманізм. В. Гумбольдт та його освітні проекти. Дидактика Ф. Дістервега. Теорія навчання й виховання Й. Гербарта. Р. Оуен про формування особистості.

Реформаторська педагогіка (педагогіка вільного виховання, педагогіка особистості, експериментальна педагогіка). Прагматична педагогіка Д. Дьюї. Гуманістичні засади освіти й виховання. Рух нового виховання (М. Монтесорі, С. Френе). Ідея цілісного виховання Р. Штайнера. Ідеї виховання й навчання в педагогіці екзистенціалізму

Тема 5. Сучасна освіта у найрозвиненіших країнах світу

Еволюція освітніх систем у найрозвиненіших країнах на рубежі XXI ст. Система освіти в США. Освітня система у Великобританії. Характеристика освітньої системи у Німеччині. Особливості освітньої системи Франції. Система освіти в Японії. Розвиток вищої освіти після другої світової війни до початку XXI століття. Збільшення кількості вищих навчальних закладів. Демократизація навчання. Розширення цілей навчання у вищій школі. Управління вищою школою. Форми навчання. Типи закладів вищої освіти. Формування системи вищої освіти європейських країн на початку XXI ст. Загальні тенденції розвитку освіти у світі.

Змістовий модуль 2. Історія вітчизняної педагогіки

Тема 6. Становлення виховання та освіти в Україні з найдавніших часів до XV ст.

Зародження виховання на українських землях. Українська народна педагогіка. Особливості становлення виховання у східних слов'ян.

Зародження писемності, розвиток шкільної освіти за часів Київської Русі. Прийняття християнства на Русі, його роль у розвитку культури, освіти, виховання. Традиційні засади виховання дітей в Київській Русі. Зміст та організація навчання у Київській Русі. Літературно-педагогічна спадщина XI-XIII ст.

Виховання й школа в XIV–XV ст. Мандрівні дяки. Культурно-освітня діяльність П. Русина. Видатний український вчений і педагог Ю. Дрогобич (Котермак).

Тема 7. Розвиток освіти і педагогічної думки в епоху українського Відродження

Виникнення і розвиток шкіл в Україні. Братські школи, їх роль у формуванні національної свідомості, науки та культури. Заснування перших українських академій. Острозька та Києво-Могилянська академії. Організація і методика навчально-виховного процесу в Києво-Могилянській академії. Львівський університет як перший класичний університет в Україні. Розвиток українського шкільництва на терені Запорізької

Січі. Українська педагогічна думка епохи Відродження.

Тема 8. Шкільна система і розвиток педагогічної думки в Україні (XVIII-XIX ст.).

Середня і вища освіта в Україні в XVIII ст. Ідея народності та природовідповідності виховання Г. Сковороди. Г. Сковорода про розумове, моральне та трудове виховання дітей. Статут 1786 р. Російської імперії про зміст та особливості шкільної системи. Система освіти на Правобережній Україні та Закарпатті (друга половина XVIII ст.).

Освіта і педагогічна думка в Україні XIX ст. К.Д.Ушинський – основоположник наукової педагогіки і реформи школи. Реформа освіти в Росії 1804 р.

Перший статут університетів (1804). Поява навчальних округів. Виникнення і діяльність Харківського (1805), Київського (1834) університетів. Виникнення Одеського (Новоросійського) університету (1865). Реакція в галузі вищої освіти. Університетський статут 1884 р. Виникнення спеціалізованих вищих навчальних закладів. Розвиток вищої жіночої освіти. Жіночі курси.

Освітньо-педагогічна діяльність М. Пирогова. Організаційна педагогічна діяльність М. Корфа. Просвітницько-педагогічна діяльність Х. Алчевської. Теорія фізичного виховання особистості П. Лесгафта. Ідея національної школи М. Драгоманова. Ідея національного шкільництва М. Грушевського. Педагогічні погляди Ю. Федьковича.

Тема 9. Школа і педагогіка України у XX ст.

Освіта в Українській державі (1917-1919 рр.). Ідеї національної освіти й виховання в Україні початку XX ст. Характерні риси радянської тоталітарної школи і системи виховання в 1920-30-ті роки. Особливості становлення освіти у післявоєнний час (кінець 1940-50-ті роки). Розвиток освіти й педагогіки у 1960-80-ті роки. Педагогічна діяльність і погляди П.Блонського, С.Шацького, Г.Ващенка та їх вплив на розвиток української педагогіки. Педагогічна система А.С.Макаренка. Педагогічна діяльність і літературно-педагогічна спадщина В.О.Сухомлинського.

Тема 10. Сучасні тенденції розвитку освіти незалежної України

Утвердження демократичних державно-громадських засад освіти й виховання молоді. Реформування освіти на сучасному етапі розвитку українського суспільства. Утвердження шляхів і засобів національного виховання дітей та молоді. Нова українська школа.

Особливості реформування професійної, вищої та педагогічної освіти. Реформування системи вищої освіти в контексті Болонського процесу.

Рекомендована література

Основна

1. Зайченко І.В. Історія педагогіки. Книга І. Історія зарубіжної педагогіки. Київ: Видавничий дім «Слово», 2010. 624 с.
2. Лузан П.Г., Васюк О.В. Історія педагогіки та освіти в Україні: навчальний посібник. Київ: ДАКККіМ, 2010. 296 с.
3. Артемова Л. В. Історія педагогіки України. Київ: Либідь, 2006. 421 с.
4. Лемківський М.В. Історія педагогіки. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. - 369 с.
5. Левківський М.В., Микитюк О.М. Історія педагогіки. Харків: ОВС, 2002. 240 с.
6. Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т. Історія української школи і педагогіки: Навч. посібник. Київ: Знання, КОО, 2003. 450 с.
7. Педагогіка. Хрестоматія / Уклад. А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. Київ: Знання-Прес, 2003. 700 с.
8. Сисоева С.О., Соколова І.В. Нариси з історії розвитку педагогічної думки: Навч. посібник. Київ: Центр навч. літ-ри, 2003. 308 с.
9. Фіцула М.М. Педагогіка. Київ: Академвидав, 2006. 560 с.

Додаткова

1. Анненкова І.П., Байдан М.А., Горчакова О.А., Руссол В.М. Педагогіка: навч. посібник.

Львів: Новий світ-2000, 2018. 567 с.

2. Виховання у східних слов'ян у дофеодалний період / У кн.: Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні: Нариси. – К.: Освіта, 1991. – С. 246-187.
3. Воропай О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис: У 2т. Т.1. Київ: Оберіг, 1991. 326с.
4. Галузинський В. М., Євтух М. Б. Педагогіка: теорія та історія. Київ: Вища школа, 1995.237с.
5. Грушевський М. С. З історії релігійної думки на Україні. К.: Освіта, 1992. 345 с.
6. Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України. Львів: Наука. Т-во ім. Т.Г. Шевченка,1993. 230 с.
7. Історія педагогіки / за ред. М. С. Гриценка . К.: Вища школа, 1994. 246 с.
8. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Уклад.: О.О. Любар; За ред. В.Г.Кременя. К.: Знання, 2005. 767 с.
9. Історія української культури / За ред. І. Крип'якевича. К.: Вища школа, 1994. 246 с.
10. Константинов Н. А., Мединський Е. Н., Щабаєва М. Ф. Історія педагогіки. М.: Просвіта,1982. 447 с.
11. Макаренко А. С. Методика організації виховного процесу. Твори у 7-ми т. Київ, 1954. Т.5.С. 9-109.
12. Мосіяшенко В. А. Історія педагогіки України в особах: Навч. посіб. для пед. вузів. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005.
13. Народна педагогіка: світовий досвід / Уклад.: А.І.Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. Київ:Знання-Прес, 2003. 124с.
14. Сбруева А.А., Рисіна М.Ю. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: Навчальний посібник. Суми: СумДПУ, 2000. 208с.
15. Сисоєва С., Соколова І. Нариси з історії розвитку педагогічної думки: Навч. посіб. Для студентів. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 308 с.
16. Сухомлинський В.О. Сто порад вчителю. Київ: Радянська школа, 1988. 304 с.
17. Сухомлинский В.А. Как воспитать настоящего человека (Советы воспитателям) К.: Радянська школа, 1975. 235 с.
18. Сухомлинский В.А. Разговор с молодым директором школы. М.: Просвещение, 1982. 206 с.
19. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. Київ: Радянська школа, 1969. 247 с.
20. Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки / О.В. Васюк, І.В. Сопівник. К.: ДАКККіМ,2010. 600 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Про вищу освіту: Закон України 1556-VII від 01.07.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Про освіту: Закон України 2145-VIII від 25.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Про повну загальну середню освіту: Закон України 463-IX від 16.01.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
4. Україна. Президент. Національна доктрина розвитку освіти: указ президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.
5. Україна. Президент. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: указ президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013. URL: <http://www.president.gov.ua/ru/documents/15828.html>
6. Україна. Президент. Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні: указ президента України від 30.09.2010 р. № 926/2010. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/926/2010>.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік

5. Методи діагностики успішності навчання: експрес-опитування, індивідуальне опитування, фронтальне опитування, захист індивідуального науково-дослідного завдання, звіт за інформаційними повідомленням, тестування, письмові роботи, модульні контрольні роботи.